

דו"ח פעילות לשנת תש"ף 1 בספטמבר 2019 – 31 באוגוסט 2020

שנת הפעילות תש"ף 2019-2020 היתה מאתגרת במיוחד. המשברים השונים שעברה המדינה בכל תחומי החיים - הפוליטיים, החברתיים ומעל כולם משבר הקורונה - הובילו להקצנה ולקיטוב חברתי, ולחוסר ביטחון אישי וכלכלי. מערכת החינוך התנהלה בתנאי אי-וודאות וכמוה גם מערכות אחרות בהן קשורה מדרשת אדם. כל אלו השפיעו על עבודת המדרשה ועל ההחלטות הניהוליות מאז פרצה הקורונה.

השנה נפתחה בתחושה אופטימית. בספטמבר 2019 הוענק פרס "שמעון פרס" למדרשת אדם ולמרכז לחקר מדיניות יישומית C.A.P מאוניברסיטת מינכן על ידי משרד החוץ הגרמני בשיתוף [פורום העתיד](#) [גרמניה-ישראל \(DIZF\)](#). הפרס הוענק עבור יישום התוכנית "אין דמוקרטיה אחת", המבוסס על ספר המדרשה הנושא שם זה שהותאם ותורגם לגרמנית.

חלו שינויים פרסונליים משמעותיים במדרשה. המנהלת הארגונית של המדרשה מזה למעלה משלושים שנה, לאה טוביאס החליטה לצאת לגמלאות ופרשה בינואר 2020. גייסת הכספים דגנית החליטה אף היא לעזוב אחרי מספר שנות עבודה בארגון. שינויי עומק אלו חיבבו אותנו להערך לחלוקת עבודה שונה, לחיפוש אחר גייסת כספים חדשה וליצירת תכנית עבודה מותאמת לשינויים בכל הרמות שצינו.

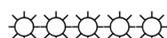
המצב המשברי זימן לנו אפשרות לבחון את שיטות העבודה שלנו, את חלוקת התפקידים, את קהלי היעד ועוד. ביו השינויים שאפשרו לנו לצלוח את המשבר ניתן לציין את המעבר היצירתי של העובדים להעברת השתלמויות בזום, פנייה לקהלי יעד חדשים ברחבי העולם, וכן יצירת חלוקת עבודה שונה ביננו. פעילויות המדרשה כמעט ולא ירדו בהקפן, וכך גם מספר המשתתפים בהן. התכנית "עיתונות שלום" רבת המשתתפים (ראו פרטים בהמשך), עברה כולה ממפגשים פנים אל פנים לזום. התכניות לבתי הספר וקורסי המנחים הועברו אף הם למתכונת זו ואל אלו נוספו השתלמויות למשתתפים מכל העולם, בתיקצוב גבוה יותר משל ההשתלמויות המתקיימות בארץ, דבר אשר סייע לנו להתגבר על מצוקת תזרים המזומנים בימים קשים אלו.

למרות המעבר לזום, הצלחנו לשמור על החוויה האינטראקטיבית של המשתתפים המאפיינת את ההנחייה של מדרשת אדם וכן הצלחנו לשמר ולשפר את שיטת ההנחייה היחודית שלנו: "המרת קונפליקט בדילמה" ולהתאימה לכלים החדשים. שעות עבודה ופיתוח רבות נדרשו לכך, ויש להחמיא על כך לצוות העובדים. ביחידות הזמן המעטות בהן ניתן היה לחזור ולהיפגש פנים אל פנים, הצליח רכז הצוות הדרומי לקיים קורס מדצ"ים בדריג'את.

אנו שמחים על הצטרפותה של **רות אבשטיין** לתפקיד גייסת כספים החדשה שלנו ומודים לה על ההתגייסות המהירה למצב החירום.

תודה לכולם על העזרה למדרשה להמשיך בפעילותה בשנה רבת תהפוכות זו.

ברצוננו להביע את צערנו על מותה של חברתנו לדרך **ענת רייזמן לוי**, אשר הייתה שותפה נאמנה ויקרה לנו במשך שנים רבות, הן כמנהלת ארגון "איפקרי IPCRI" איתו פתחנו את התכנית "יישום תכניות שלום בספרות", סוציולוגיה והיסטוריה" והן כמנחה, מהטובות שידענו, בסדנאות רבות שקיימנו. יהי זכרה של ענת ברוך.

פעילויות במערכת החינוך

מפגשי תלמידים ומורים יהודים וערבים במסגרת "מיזם משותף" בשיתוף משרד החינוך:

זו השנה הרביעית שמדרשת אדם מקדמת פרויקט זה במסגרת "המיזם המשותף" בשיתוף עם משרד החינוך, המטה לחינוך אזרחי ולחיים משותפים. המפגשים מתקיימים על בסיס תוכנית המדרשה: "בשביל הדיאלוג – התמודדות חינוכית עם תופעת הגזענות וההסתה". התוכנית כוללת סדנאות להיכרות עם הנושא ולאחר מכן מפגשי תלמידים בהם נבחנים ומיושמים על ידי כל המשתתפים העקרונות שנלמדו. המפגשים התקיימו מספטמבר 2019 ועד לינואר 2020 ולצערנו הופסקו בשל התפרצות הקורונה.

1. התיכון לאמנויות ירושלים ותיכון שגב שלום:

מדרשת אדם מקיימת פעילויות בשני בתי ספר אלו עם המורים והתלמידים בשנים האחרונות. השנה השתתפו בתכנית שש כיתות י' שלוש מבית הספר שגב שלום ושלוש מהתיכון לאמנויות בירושלים. התהליך כלל מפגשי היכרות של צוותי המורים משני בתי הספר וסדנאות הכנה למורים בכל בית ספר. סדנאות הכנה לתלמידים לקראת המפגשים, שאיפשרו לתלמידים להביע את חששותיהם מהמפגש ולהיחשף לראשונה לדילמות שאיתן מתמודדות כל אחת מהחברות – הבדווית והיהודית; שני מפגשים משותפים וסדנאות עיבוד וסיכום.

שני מפגשי התלמידים התקיימו בנובמבר ובדצמבר 2019. במפגש הראשון נערכה קבלת פנים מרגשת באולם של התיכון לאמנויות בירושלים ולאחר מכן התקיימו מפגשים במוזיאון האסלאם לתשע קבוצות תלמידים, מורים ומנחים יהודים וערבים. הסדנאות התמקדו בהיכרות אישית ותרבותית. בדצמבר נפגשו בתי הספר בשגב שלום. לאחר קבלת פנים מרגשת התקיימו בבית הספר סדנאות משותפות לתשע קבוצות מעורבות שהתמקדו בהעמקת ההיכרות תוך שימת דגש על התרבות והמסורת הבדואית וניסיון להבין את מורכבות היחסים בין המיעוט הבדואי לרוב היהודי בישראל. בין היתר עסקו התלמידים גם בהתנגשות בין המסורת הבדואית לבין הערכים של מדינת ישראל וזהותה היהודית והדמוקרטית. בסוף המפגש התקיים סיור קצר ותצפית מאחת הגבעות הצופה על הכפרים הבלתי מוכרים. הסיור המחיש את הסוגיות עליהן דובר בקבוצות על הפזורה הבדווית. התלמידים גילו עניין רב, שאלו שאלות, ויחד עם זאת לא הוותרו תדהמתם לנוכח המציאות בשטח.

2. תיכון חדש הרצליה ותיכון אלמותנבי, כסייפה:

תכנית המפגשים בין שני בתי הספר החלה בשנה קודמת ונמשכה גם השנה. בתכנית השתתפו מורים ותלמידים משכבות יא'-יב' משני בתי הספר. תלמידי תיכון חדש היו ממגמות דיפלומטיה וערבית ותלמידי אלמותנבי ממגמות שונות. תחילה התקיימו מפגשי הכנה עם מורי הכיתות הנפגשות ונבנתה יחד אתם תכנית המפגשים. בשלב השני התקיימו סדנאות הכנה לתלמידים בשני בתי הספר. לאחר כל מפגש התקיימו סדנאות לעיבוד והכנה למפגש הבא.

מפגש התלמידים הראשון היה באפריל 2019 בכסייפה, וכלל סדנאות היכרות אישית ותרבותית וסדנאות העוסקות בבירור מושג השוויון בפעילות חווייתית ודיונים. חשוב להדגיש שהמפגש סייע לפירוק סטריאוטיפים של שני הצדדים ואיפשר שיחות ודיונים פתוחים וחבריים. מפגש הגומלין התקיים בספטמבר בהרצליה (של כיתות יב' – שהיו בשנה שעברה יא') וכלל סדנאות שהתעמקו בהיבטים של השונות התרבותית, דיונים על טקסים, חגים ומנהגים בתרבות הבדווית והיהודית.

בספטמבר 2019 שתי כיתות חדשות הצטרפו לפרויקט, אחת מכל בית ספר. המפגש הראשון נערך בהרצליה בדצמבר 2019. לאחר קבלת פנים חמה ומרגשת, התקיימו סדנאות להעמקת ההיכרות התרבותית ועלו שאלות בנושאים המעסיקים בני נוער. לאחר מכן התקיימו משחקי ספורט בקבוצות מעורבות שהיו חוויה טובה ומעוררת לכולן. בינואר 2020 התקיים המפגש השני בכסייפה, אליו הצטרפו גם תלמידים משלוש כיתות אחרות; הם ביקשו להשתתף לאחר ששמעו מחבריהם על המפגש המוצלח הקודם בהרצליה. המפגש נפתח בקבלת פנים מרשימה לאורחים היהודים. פתיחת התוכנית כללה מצגת על מורכבות החיים של הבדואים בנגב. הוצגו נתונים סטטיסטיים על תשתיות חינוך, כלכלה, תעסוקה,

בריאות ותחבורה (כבישים). דיאלוג התלמידים התמקד בשוויון: אזרחי, מגדרי, פוליטי ואחר ונבחנו הפערים בין האוכלוסייה היהודית לבדואית. כדי להמחיש את הנושאים שנדונו, סיירו התלמידים בכסייפה, שם יכלו לראות וללמוד על התיישבותם של האזרחים הבדואים בשבע ערים בנגב וכו' ללמוד מהם הכפרים הלא מוכרים. התלמידים למדו על ביטויי אי-השוויון הכלכלי, הפוליטי והאחר של האוכלוסייה הבדואית ועל השפעתם על בני גילם. כך לדוגמה למדו על המרחקים שחבריהם צריכים להגיע כדי להגיע לבית הספר ועל קשיי התחבורה העומדים בפניהם. לסיכום, התלמידים ציינו כי זו הייתה אחת התוכניות החשובות והמעניינות ביותר שהיו להם בבית הספר והוסיפו כי כל תלמיד/ה צריכים להשתתף בתכנית מסוג זה.

3. תיכון דור הרצליה ותיכון אלאקראא לקייה

מדרשת אדם מקיימת פעילויות בשני בתי הספר האלו ובהן הנחייה וליווי מפגשי תלמידים. חשוב לציין את מידת המחויבות והמעורבות של מנהלי שני בתי הספר והרכזים המעודדים את התלמידים להיות חלק מהן. התכנית החלה בהכנה של ארבעה מפגשי תלמידים עם המורים משני בתי הספר אך בשל אירועי הקאסמים התקיימו שני מפגשים בלבד. המורים קיימו סדנאות הכנה לתלמידים בכיתות בכל בי"ס. המפגש הראשון התקיים בלקייה בתחילת דצמבר 2019 – קבלת הפנים והאירוח היו חמים, עודדו שיתוף פעולה ויצרו תשתית טובה להיכרות ולפעילות בסדנאות שהתקיימה במהלך היום. הסדנאות התמקדו בהיכרות אישית ותרבותית ושולבו בהם משחקים שאיפשרו פתיחות וקשר בלתי אמצעי. בחלקו האחרון של המפגש התלמידים ביקרו במרכז להעצמת נשים בלקייה – בו שמעו ולמדו על התהליכים העוברים על נשים בחברה הבדואית, על ההתמודדות והמאבק שלהן לחופש ולהשכלה. המפגש יצר מוטיבציה אצל תלמידי דור, לקיים מפגש גומלין בית ספרם.

מפגש הגומלין התקיים בהרצליה באמצע דצמבר. תלמידי דור קיבלו את חבריהם בשמחה ובפתיחות רבה. בתחילה התכנסו לפעילות משותפת של היכרות תרבותית. הם שוחחו ושאלו כיצד מכירים את בני המין השני, ומהן הדרכים "הכשרות" להצעת נישואין ומצאו כי קיים שוני רב: החברה הבדווית נוהגת על פי קודים מסורתיים מוכתבים ויש מעט מאוד חופש פעולה, לעומת היהודים שיש להם חופש בחירה. כמו כן, שוחחו על השאיפות שלהם להשכלה אקדמאית גבוהה. בחלקו השני של המפגש – תלמידי דור בחרו להכין לחבריהם ארוחה מהנה ומקרבת בבית הספר. בסיכום כולן הביעו את רצונם להמשיך ולהפגש לפעילויות משותפות ולשיחות על נושאים המעסיקים אותם. הוסכם עם מנהלי בתי הספר לבחון אפשרות להמשיך במפגשים גם במהלך 2020.

4. חטיבת הביניים גוונים ראש העין וחטיבת אל-חייה כפר קאסם

שני בתי הספר ביקשו להצטרף לתכנית המפגשים בסוף שנת תשע"ט. זו הפעם הראשונה שהם מקיימים פעילות עם מדרשת אדם. לאחר שיחה ראשונית סוכם שהכנת המורים והמפגשים יהיו בתחילת תש"ף. בספטמבר ובאוקטובר התקיימו פגישות הכנה בין מנהלי שני בתי הספר לתיאום והתוויית תוכניות המפגשים לתלמידים ותכנון מעורבות המורות המובילות את מועצות התלמידים וההנהגה הבית-ספרית. הנושא שנבחר לתוכנית המפגשים היה: איכות סביבה וקיימות. המפגש הראשון התקיים בסוף נובמבר 2019 והתמקד בהיכרות בין התלמידים ששיתפו פעולה ושמחו לדון בנושאים עם חבריהם. המפגש השני התקיים בינואר 2020 ובו התקיימו סדנאות משותפות ללימוד מושגים בסיסיים בקיימות, ותכנון פרויקט משותף. בשל משבר הקורונה בוטלו המפגשים והפעילויות שתוכננו להמשך השנה.

חינוך לדמוקרטיה בירושלים

מדרשת אדם מודה לקרן לירושלים על תמיכתה רבת השנים בפעילות המתקיימת בעיר.

שנת הפעילות תש"ף, 2019 - 2020 הייתה מאתגרת במיוחד. מספטמבר 2019 ועד לסוף פברואר 2020 קיימנו את הפעילויות שתוכננו ואף חשבנו להרחיבם גם בבתי הספר היהודים במערב העיר וגם בבתי הספר הערביים במזרח. מגיפת הקורונה אילצה אותנו להתארגן מחדש ולהתאים את הפעילויות ואת התכנים ללמידה מרחוק ולהדריך את צוותי המורים ביישום מערכי הפעילות במדיום החדש. התמודדנו

עם שאלות טכניות ופדגוגיות לא קלות, כיצד לייצר למידה אינטראקטיבית המאפשרת דיאלוג אינטימי בין המשתתפים (למרות המדיום) בצד פעילות משחקית בזום.

בתי ספר תיכוניים:

התיכון לאמנויות – מפגשי תלמידים במסגרת התכנית "בשביל הדיאלוג" - הפעילות תוארה לעיל.

שבע חטיבות ביניים בירושלים: הימלפרב; זיו; אורט מינקוף; אלונים; אל מג'ד; איבן רושד; אל-אפק – התכנית "איכות סביבה ודמוקרטיה"

הפרויקט הוא פרי שיתוף פעולה בין מדרשת אדם ומרכז ציפורי. במסגרתו מגיעים תלמידים מבתי ספר שונים בעיר ללמוד ביער ירושלים על קיימות ולחוות מפגש יהודי ערבי. השנה תוכננו להשתתף בפרויקט זה 150 תלמידים יהודים וערבים משבע חטיבות ביניים מירושלים. על בסיס התוכנית "איכות סביבה ודמוקרטיה" הוכנה פעילות שבה שני שלבים. שלב ראשון בקבוצות חד-לאומיות ללמידה בשטח על נושאים סביבתיים; שלב שני מפגש בין שתי הקבוצות ליצירת קירבה אישית שתסייע בהמשך לעבודה המשותפת ביער ירושלים. הפעילות עם התלמידים תוכננה להתקיים בתחילת האביב, ולשם כך נוצרו קשרים ראשוניים עם הצוותים החינוכיים של בתי הספר. החל מנובמבר 2019 התקיימו פגישות ושיחות עם צוותי המורים, הותאמו הפעילויות לכל ביי"ס וקבוצת מפגש והתקיימו מספר סדנאות הכנה לתלמידים בכיתות בשלושה בתי ספר. תלמידי זיו, אורט מינקוף ואיבן רושד אף הגיעו למספר מפגשים חד-לאומיים ביער ירושלים – אך התכנית נקטעה עם משבר הקורונה ולא הגיעה לשלב המפגשים המשותפים. התכנית תתקיים חלקית במהלך 2021.

ארבעה בתי ספר תיכוניים: ליד"ה, הניסוי, רעות, זיו – "הזכות לבריאות בעידן הקורונה"

התוכנית "הזכות לבריאות בעידן הקורונה" נוצרה כמענה רלוונטי לתקופת הקורונה על בסיס תוכנית המדרשה על "הזכות לבריאות". מערכי הפעילות הותאמו ללימוד מרחוק ועוסקים בסוגיות כגון: מהי הזכות לבריאות; התערבות המדינה בבריאות הציבור; נגישות לשירותי הבריאות עבור אוכלוסיות שונות; והתנגשות בין הזכות לבריאות לבין זכויות אחרות. מערכים אלו הוצעו לבתי הספר התיכוניים בירושלים. ארבעה מהם נענו לאתגר. אנשי הקשר בכל אחד מבתי הספר הללו קיבלו ממדרשת אדם הכשרה וליווי כיצד ניתן להעביר את התכנים הללו לתלמידים במתכונת זום. הפעילויות הועברו לכ-380 תלמידים ב-10 כתות יי-י"א, ובכתה ט' אחת. ההיענות של המורים לעשות מאמץ ולהכניס את הנושא ללמידה, למרות העומס הרב, מעידה על הצורך בתכנים האלו. בשנת הלימודים תשפ"א יותאמו ללימוד מקוון תכנים נוספים רלוונטיים למצבות ותאם הדרך לליווי המורים.

חט"ב ראס אל עמוד – דמוקרטיזציה, מגדר ואיכות סביבה

הפעילות בבית הספר מתקיימת מספר שנים ברציפות. בכל שנה אנחנו מרחיבים ומעמיקים את הלמידה ואת היישום של התוכניות ומוסיפים תכנים חדשים בהתאם לצרכים. הפעילות השנה החלה באוקטובר 2019 כפי שתוכננה, אך עם פרוץ הקורונה היה צורך לשנות את אופן העברת התכנים, התאמת להעברה בזום בקבוצות קטנות יותר. הפעילות כללה השתלמויות הכשרה וליווי שלוש קבוצות מורות ושל מועצת התלמידות, וכן, ליווי המנהלת בסוגיות הקשורות להכשרת המורות והרחבת מעורבותם של ההורים בחיי ביה"ס. השתתפו שלוש קבוצות מורים ומורות וכ-350 תלמידות.

שויון מגדרי, זכויות נשים והעצמה של התלמידות – המשך הכשרה והעמקה בנושא. עד פברואר 2020 המחנכות הספיקו ללמד בכיתות בהדרכה שוטפת של צוות מדרשת אדם. עם פרוץ הקורונה – נעשתה התאמה של מערכי השיעור להעברתם בזום והמחנכות קיבלו הדרכה במהלך היישום המקוון מאפריל ועד יוני 2020.

איכות סביבה ודמוקרטיה – ההשתלמות החלה באפריל 2020 במתכונת מקוונת. המורות קיבלו מערכי שיעור והדרכה כיצד להעבירם לתלמידות בזום. בשנה הבאה תורחב התכנית לבקשת המורות.

מועצת התלמידות: הפעילות התחילה באוקטובר 2019 והחל מאפריל 2020 התקיימה במתכונת זום. המורות והתלמידות עסקו בהכנת תהליך הבחירות ולאחר מכן בהרחבת תחומי הפעילות של המועצה.

אחת הפעילויות לדוגמה היתה שותפות בארגון שבוע הבריאות. אחת הרכזות של המועצה אמרה: "התלמידות הראו יכולת ארגון שלא צפיתי קודם. חלק מהמורות לא אהבו את "שיתוף היתר" של התלמידות... זה היה לפני האירוע... אחרי האירוע דיברו אחרת... כנראה יש לפנינו עוד דרך ארוכה לעבוד גם עם צוות המורות...". החל מאפריל, המועצה עסקה בשאלה: איך אפשר לשמור על קשרים בין התלמידות, ולעודד שיח זכויות מעבר ללימודים? ציטוט דברי הרכזות: "מה שהיה מעניין הוא שהבנות – חברות המועצה, גילו מנהיגות. חילקו ביניהן תפקידים עם מי לדבר... היה חשוב להן לעודד את כל הכיתה או חלקה להיפגש לשיחה... בהתחלה היו שיחות רגילות של מה קורה... אחר כך, בעקבות הליווי חברות המועצה החלו להשתמש במושגים דמוקרטיים בשיחות כמו זכות הבריאות וזכות לפרטיות...". "הוזמנתי מספר פעמים לשיחות בין הבנות. החיבורים – שעשו חברות המועצה – בין המציאות לבין שפת הדמוקרטיה ריגשו אותי...".

המעבר מעבודה פנים אל פנים למפגשים בזום: בשבועות הראשונים של התפרצות הקורונה – הצוותים בבית ספר היו עסוקים בנסיון להבין מה קורה: רוב המורות הן אימהות שהיו צריכות לדאוג לילדים שלהן ולהתרגל לאורח החיים החדש, כשכולם בבית. בנוסף היו קשיים במעבר ללימוד מרחוק, קשיים טכניים וקשיי הסתגלות למצב. בזמן הזה הליווי עסק בתמיכה רגשית למורות ולתלמידות. אחר כך, המורות חזרו להעביר את הסדנאות בזום. הליווי עסק בתופעות המלוות העברת סדנאות בזום. אחת המורות אמרה: "הליווי סידר לי את הבלגן שהיה מסביב... התמיכה יצרה עוגן שעזר לי בכלל בחיים החדשים ולא רק כמורה...".

חטיבת הביניים שועפאט בנות – דמוקרטיזציה, מגדר, איכות סביבה

הפעילות בבית הספר מתקיימת מספר שנים והיא כוללת ליווי מנהלת בהטמעת תהליכים ותכנים דמוקרטיים בבית הספר, הכשרה וליווי צוותי ההוראה ומועצת התלמידות. הפעילות החלה באוקטובר 2019 כפי שתוכננה, אך עם פרוץ הקורונה היה צורך להתאימם ללמידה ממקוונת מרחוק. התכניות התקיימו עם שתי קבוצות מורים ומורות וכ-300 תלמידות. בפגישות שהתקיימו עם המנהלת נידונה השאלה כיצד ניתן ליצור אווירה המאפשרת שיתוף פעולה של הצוות גם בנושאים תכניים וגם בנושאים חברתיים וכן להרחיב את מעורבות ההורים בעשייה הבית ספרית. השתלמויות, ההכשרה והליווי לצוותי המורות והמורים ביישום התכנים בכיתות היו בשני נושאים:

שויון מגדרי והעצמה – הכשרה וליווי למחנכות שהעבירו את הנושא בכיתות עד סוף פברואר. החל ממרץ הותאמו המערכים ללמידה מרחוק.

איכות הסביבה ודמוקרטיה – הפעילות תוכננה מראש להתחיל במרץ 2020 ובעקבות מגבלות הקורונה היא הותאמה לשיעורים מקוונים. התכנית זכתה להצלחה בזכות העובדה שזה נושא חדש אקטואלי ורלוונטי למצב החברתי. מדברי המורות בסיכום: "כל הזמן ניגשנו לאיכות סביבה מזווית הביולוגיה... והשנה היה מרענן ומעניין לגשת לנושא מזווית אחרת ולדבר על איכות הסביבה כחלק מהחיים החברתיים היום יומיים". "חבל שהכרנו את התכנית של איכות הסביבה בתקופת הקורונה. יש לי תחושה שהתלמידות היו מעדיפות שנעביר להן את הסדנאות פנים אל פנים ולא מרחוק...". בשנה הבאה נבחן הוספת נושאים חדשים.

מועצת תלמידות – ניתנו ליווי והדרכה לרכזות ולתלמידות הפעילות במועצה בעיקר סביב נושא קידום ההתנדבות בקהילה. התלמידות עשו מיפוי צרכים והתחלקו לקבוצות עבודה לגיבוש פרויקטים התנדבותיים בקהילה. בשל מגיפת הקורונה הוחלט לדחות את יישום הפרויקטים לשנה הבאה. במפגשים מקוונים בזום, הוחלט על ביצוע תכנית התנדבות בבית הספר שבה יבקשו את התלמידות מהכיתות הגבוהות לעזור לתלמידות מהכיתות הצעירות בלימודים וההיענות לכך היתה גדולה. מדברי התלמידות בסיכום: "חשבנו לעזור לימודית לתלמידות שהיו צריכות זאת... בהתחלה התקשו לקבל אותנו, כי סך הכל אין פערי גילאים... אך בהמשך התפתחו קשרים וחברויות בינו...". "מעניין שכל הזמן שהיינו בבית ספר לא היתה הזדמנות להכיר את הבנות האחרות... אך דווקא הזום קירב בינו...".

הורים וקהילה: השנה יותר הורים היו מעורבים בבי ספר והיה שיתוף רב יותר שלהם בנעשה, האימהות היו יותר פעילות מהאבות. הדגש בלווי הפעילות היה איך לגייס את ההורים ואיך לבנות את קהילת בית הספר ולחזק אותה.

המעבר מעבודה פנים אל פנים למפגשים בזום: המחנכות והתלמידות היו צריכות לקבל הכשרה טכנית תחילה ורק אחר כך קיימו את הסדנאות. מורה אחת אמרה למנהלת: "היה לי בראש שאנחנו לא נגיע

לקיים סדנה בזום.. חשבתי שאין לנו זמן לזה, ושהעדיפות היא להעביר ולהספיק להעביר את החומר של המקצועות... רק כשהתחלנו להעביר את הסדנאות, הבנתי כמה זה היה חשוב...". מורה אחרת אמרה: "כשהתחלנו את הסדנאות... כאילו הבנות חיכו לזה... כל כך רצו להתבטא...".

בתי ספר יסודיים בירושלים

הפעילות בבתי הספר היסודיים בירושלים מתאפיינת בעבודת עומק תהליכית ומתמשכת רב-שנתית. לימודי הדמוקרטיה של מדרשת אדם הן חלק מתכניות הלימודים של בתי הספר העובדים אתנו. בכל שנה נבנית תכנית המותאמת לנושא הדמוקרטי שבית הספר מעוניין להדגיש באותה שנה. צוות מדרשת אדם מכין מערכי פעילות הכוללים דפי עבודה ואמצעי המחשה ומסייע בהדרכה ובליווי היישום בכיתות. בתחילת השנה נערכנו לפעילות נרחבת עם בתי הספר והצלחנו לקיים אותה החל מספטמבר 2019 ועד פברואר 2020. התפרצות הקורונה חייבה אותנו להתאים את התוכניות בהן עסקנו לפנייה למצב החדש ולתת לו מענים יצירתיים וחדשניים, הן ברמת התוכן והן בתחום הטכני. נעשתה התאמה של התכניות גם לבתי הספר היהודים וגם לערבים והן הותאמו לגילאים השונים. המורים הוכשרו להעביר לתלמידיהם את החומרים שפותחו ידי מדרשת אדם בזום, בדרך גרפית מושכת ובאופנים המפעילים את התלמידים ומפתחים את רגשותיהם ומחשבותיהם.

הפעילויות התקיימו בשמונה בתי ספר יסודיים בירושלים, במסגרת ארבעה פרויקטים. לכל הפרויקטים קיבלנו משובים חיוביים הן על התכנים והמתודות שעודכנו והותאמו ללמידה מרחוק והן על ההכשרה והליווי שניתן לצוותים.

ביה"ס היסודי מופ"ת רמות אלון

רכזת דמוקרטיה ומורה מובילה בבית הספר בחרו את הנושא בו יתעמקו במהלך שנה זו. לתלמידי כיתות ד'-ו' נבחר הנושא "מגילת העצמאות"; תלמידי כיתות א' – ג' למדו את התכנית "אלף בית בדמוקרטיה" באמצעות "מחברת הדמוקרטיה שלי" שפותחה על ידי מדרשת אדם לשכבות אלו. השתתפו בתכנית צוותי ההוראה + 247 תלמידים/ות.

הלמידה התחילה בתחילת השנה כמתוכנן ועם פרוץ הקורונה התאמנו את הסדנאות למתכונת מקוונת. הפעילויות הועברו למורות בזום והן העבירו אותן לתלמידות ולתלמידים שנשארו בביתם. הקשר שלנו היה עם הנהלת בית הספר והמחנכות, ומהן גם שמענו על התגובות של התלמידים – ששמחו מאוד שנושא הדמוקרטיה לא נזנח, אלא אף קיבל מקום מכובד לצד לימודי החשבון והעברית.

שכבת ד'-ו': הלמידה השנה התמקדה בתכנית החדשה "ערכים דמוקרטיים במגילת העצמאות", שהצריכה גם מיומנויות אורייניות להבנת הטקסט, בנוסף לחיבור התהליכי לעקרונות הדמוקרטיה. תחום החשיבה הביקורתית מקודם בבית הספר גם בלימוד מקצועות אחרים, כך שכאשר שאלנו שאלות כמו: מדוע רק שתי נשים חתמו על מגילת העצמאות? ניתן היה לפתח דיון רחב בנושא שוויון מגדרי. (לפני מספר שנים קיימנו תכנית בבית הספר בנושא שוויון ומגדר, והתכנים עדיין זכורים היטב לתלמידים, ולכן הם שמחו להתייחס לנושא גם מההיבט הזה.)

תלמידי כיתות א' – ב' למדו את התכנית הבסיסית "אלף בית בדמוקרטיה" ובכתה ג', הרחיבו את הלמידה בנושאים כמו זכויות, יחסי רוב ומיעוט ומהות החוק.

תוכנו שני ימי שיא בהקשר לתכנית "ערכים דמוקרטיים במגילת העצמאות" – בו אמורים היו להשתתף תלמידי כל בית הספר. הראשון התקיים בתחילת השנה כאירוע בית ספרי להיכרות עם הנושא באמצעים יצירתיים. עשינו שימוש בקולאז'ים שעיצב האמן דוד טרטקובר, בו הוא מתייחס לכל הקטעים הכתובים במגילת העצמאות (כולל החתימות). הילדים הוזמנו לנתח את מרכיבי הקולאז' של האמן, וליצור קולאז' משל עצמם – בו הם משלבים את הערכים שלהם, על סמך הבנתם את הטקסט מתוך המגילה. השיא השני אמור היה להתקיים ביום העצמאות אך לא התקיים בשל הסגר ומגבלות הקורונה.

ביה"ס היסודי גילה א' - ללימודי סביבה וחברה

תכנית הדמוקרטיה מהווה חלק מתכנית הלימודים השנתית של בית הספר. המנהל וצוות המורים היו ערוכים מתחילת השנה לקיים את הפעילויות עם כל השכבות: תכנית "אלף בית בדמוקרטיה" לשכבות

א-ג', ותכנית "מגילת העצמאות – עצמאות מחשבתית לישראל" לשכבות ד'-ו'. השתתפו בפעילויות 2 קבוצות של מורות + 380 תלמידים/ות.

כיתות א'-ג': הדרכה וליווי ניתנו לצוות המורות שהתחילו את הפעילות שהתחילה כבר ספטמבר. המורות נעזרו ב"מחברת הדמוקרטיה שלי", שפותחה במיוחד עבור הכתות הצעירות. השנה הוכנסו עידכונים ושינויים בהתאם ללקחים שהופקו מהשנה הקודמת. עם תחילת משבר הקורונה, כל אחד מהתלמידים לקח את מחברתו לביתו, ובכך התאפשרה הלמידה מרחוק, כאשר המחנכות מנחות את התלמידים, ומקיימות עימם שיחות על המשימות השונות.

כתות ד' – ו': המחנכות קבלו השתלמות בנושא "מגילת העצמאות" במהלך ינואר עד אמצע מרץ והתכנית נקטעה עם תחילת משבר הקורונה. הכוונה הייתה להטמיע את התכנית לפני פסח, ולהגיע ליום שיא בנושא לקראת יום העצמאות. המחנכות חשבו שתחילת העבודה עם התלמידים בנושא חדש – חייבת להיעשות בכתה באופן פרונטאלי. היות שכך, לא רצינו לוותר על לימודי הדמוקרטיה, והמחנכות העבירו תכנים בנושאים: הזכות לחינוך, חופש התנועה וכן הזכות לשונות וקבלת השונה.

בית ספר יסודי הדו-לשוני בירושלים

זוהי השנה הראשונה שבה מדרשת אדם מלווה את הצוות החינוכי של בית הספר בתכניות הבסיסיות של עקרונות הדמוקרטיה. התכנית תואמה עם המנהלת וסגניתה והוחלט על הכנסת שתי תכניות: אחת לשכבות א'-ג' התכנית "חינוך לערכים דמוקרטיים", השנייה לשכבות ד'-ו'.

שכבות א'-ג': בישיבות שהתקיימו עם המורות המובילות של השכבות הוחלט על התאמה של הפעילויות ב"מחברת הדמוקרטיה שלי" לבית הספר וכתיבתה בעברית ובערבית. הכשרת המורות לעברת התכנית בכיתותיהן החלה בינואר 2020 אך נקטעה בשל משבר הקורונה. המחנכות של א'-ב' הספיקו להעביר את המערכים הראשונים בכיתותיהן. המשוב היה חיובי ביותר הן לתכנים והן למתודות. הפעילות הופסקה בשל הסיכור.

שכבות ד'-ו' – הוחלט לקיים את התכנית הספיראלית של המדרשה "חינוך לדמוקרטיה בבית הספר", שבה כל שכבה לומדת ומתעמקת בשני נושאים. הוכנו 10 מערכי פעילות לכל אחת משכבות הגיל, שה"כ 30 מערכים. (כיתות ד' – נושא זכויות; כיתות ה' – יחסי רוב ומיעוט; כיתות ו' – פתרון סכסוכים). התקיימה הכשרה קצרה של ארבעה מפגשים להיכרות עם התכנים ועם המתודות להעברתן. המורות הספיקו להעביר לפני הקורונה שתי פעילויות לכל אחת מהכיתות. הפעילות לא המשיכה אחרי מרץ.

בית ספר יסודי שועפט בנות

הפעילות עם בית הספר מתקיימת מזה מספר שנים. החוט המקשר בין כל התכניות שהתקיימו במהלך השנה היה העצמת התלמידות בדגש על זהות ושייכות קהילתית, אשר מהוות חלק מהחזון הבית ספרי. נעשתה בחינה מחדש של הנושאים הנלמדים והוכנסו נושאים חדשים לשעת המחנך. שינויים נוספים הוכנסו בעקבות מגיפת הקורונה, בהם התאמות ללמידה מרחוק. השתתפו בפעילות שלוש קבוצות של מורות/מורים ו-500 תלמידות.

שעת מחנך: התכנים הנוספים שהוכנסו והורחבו עסקו בהשפעות הרשתות החברתיות על הצעירים, במיוחד בקרב הבנות הערביות; הרחבת נושא איכות סביבה וקישור לשבוע איכות הסביבה המתקיים בכל שנה, הרחבת נושא מעמד האישה בחברה. החל ממרץ נעשו עידכונים נוספים של התאמת התכנים לשיעורים מקוונים בעיקר תכנית שהוכנה לרמדאן - חיבור בין זכויות, רמדאן וקורונה.

הכשרת מורות ויישום: בהתאם למסקנות מהשנה הקודמת, התקיימה בתחילת השנה הכשרה למורות החדשות שחשפה אותן לחזון הבית ספרי ולרציונל התכנית: העצמת תלמידות, דגש על זהות ושייכות וקהילתיות. בעקבות הצורך במתן כלים לצוות המחנכות להנחיה ברמה בסיסית הקשורים ישירות למערכי השיעורים, הוכנה תכנית הכשרה שלא יצאה בסוף לפועל בשל העומס הגדול של המחנכות וצפויה להתקיים בשנה הבאה. ניתן ליווי למחנכות ביישום מערכי הפעילות, שהתקיים הן שכבתית והן פרטנית דבר שאיפשר למורות להבין את הצרכים של תלמידי הכיתה הספציפית ולקבל יעוץ כיצד לתת להם מענה.

מהסיכום עם המנהלת: השנה המחנכות הותיקות הרגישו יותר בטוחות בהעברת התכנים. ציטוטים מדברי המורות: "נכון שהיה מעניין לראות את הסקרנות של התלמידות בזמן השיעור, אך היה מעניין

אותי לא פחות, שחלק מהתלמידות היו באות אלי בהפסקה כדי להמשיך את השיחה. גם ביניהן המשיכו את השיחות בנושאים שלנו. "בזמן שאני מעבירה את מערכי השיעור, הרבה פעמים כשהייתי שואלת שאלה את הבנות, הייתי בעצמי חושבת מחדש על השאלה, כאילו אני גם שואלת את עצמי ולא רק איתן". "ההפעלות היו מתחילות במשחק או באמירות כלליות, אך במהלך השיעור הייתי מתחילה לחבר בין הנושא לבין המציאות... זה ריגש אותי, כי ראיתי איך הבנות מגיבות לחיבור הזה... דיברתי איתן על החיים שלהן.. והיה כיף לראות מה זה עשה להן".

בשנה הבאה תתקיים השתלמות בית ספרית בעיקר מיומנויות וכלים להנחיה ש תאפשר למורות להמשיך ולהעביר את התכנית בכוחות עצמן.

בית ספר יסודי סמא שועפאט – בנים

מדרשת אדם מקיימת פעילות בבית הספר מזה מספר שנים ברציפות ומתמקדת בנושא הדיאלוג הבית ספרי – מורים, תלמידים הורים. גם השנה, בעקבות מסקנות מהשנה הקודמת הוכנסו פעילויות חדשות והורחבו אחרות. אחד החידושים השנה הוא הזמנת האמהות לסדנאות בנושא הדיאלוג בבית הספר השתתפו בפעילויות השונות 3 קבוצות של מורות ו-350 תלמידים והתקיימו במסגרות הבאות:

המנהלת שמובילה את התהליכים בבית הספר קיימה פגישות עם מנהל התכנית של מדרשת אדם להתייעצות ולחשיבה על הדרכים לקידום הדיאלוג בית הספר. החל ממרץ הליווי נעשה באמצעות הזום.

הכשרה וליווי מורות ביישום הדיאלוג בכיתה ובביה"ס – בעיקר בהתייחסות לקושי בהעברת תחומי ידע במקצועות הלימוד השונים ובו זמנית לשמור על דיאלוג בכיתה. בעקבות הגבלות תקופת הקורונה עלה הצורך במתן מענה למורות על השפעת הלמידה מרחוק על התלמידים. בישיבות הזום שהתקיימו עם צוות המורות עסקו בשאלה: האם הלימוד מרחוק מקדם או מעכב את זכויות הילד וזכויות המורה. הפרקטיקה ויישום הדיאלוג בכיתה פתחו נושאים חדשים שעל המורות להתמודד איתם למשל – כיצד אפשר לפתח סמכות אלטרנטיבית בעקבות הדיאלוג השוויוני עם התלמידים. למורות היה קושי רגשי לבסס מרחב דיאלוגי בצוות הבית ספרי וצריך היה להתייחס ברגישות לסוגיות האלו בהכשרה, במיוחד על רקע המציאות הירושלמית הטעונה פוליטית וחברתית בקרב האוכלוסייה בשועפאט (בקרב: מורות, תלמידים והורים).

העמקה וחיזוק השיח בין מורות-תלמידים-הורים: הבחנו שיש פער בין הדיאלוג בכיתה, שעושות המורות, לבין היישום שלו בבתים. לכן, המנהלת הזמינה את האימהות לסדרת סדנאות בנושא הדיאלוג, בתקווה לצמצם את הפער. לשמחתנו הגיעו 25 אימהות, מתוכן 17 באופן קבוע לסדרת הסדנאות. בתקופת הקורונה, לאחר היערכות והתאמה, התקיימו שתי סדנאות בזום עם האמהות.

שילוב התכנית "איכות סביבה ודמוקרטיה" במסגרת שבוע איכות הסביבה המתקיים בבית הספר – הוכנו והועברו מספר מערכים למנהלת והיא הכינה את המורות להעבירם לתלמידים בלמידה מרחוק.

אירוע שיא מסכם: קיימנו מפגש סיכום מיוחד בו השתתפו כ-40 מורות, אימהות ותלמידים. במקור האירוע תוכנן להתקיים במפגש במרכז ציפורי פנים אל פנים, אך בגלל הקורונה העברנו את המפגש לזום. זה היה המפגש הראשון של המנהלת עם המחנכות, האמהות והתלמידים ביחד. המנהלת אמרה שקיבלה פידבק מאוד חיובי מהמורות ומהאימהות. אימא אחת אמרה שהתרגשה כששמעה איך הילדים דיברו על החוויות שלהם בזמן הקורונה. אימא אחרת אמרה: "הפנייה של המנהלת בהתחלת השנה אלינו להיכנס לקורס על הדיאלוג לא הייתה מובנת. עם הזמן התחלנו להבין למה התכוונה... שבשביל הילדים שלנו אנו ההורים צריכים להמשיך לדבר ולהתנהג עם הילדים בהמשך למה שקורה בבית הספר... לא היה לנו קל בקורס... האמת שהרבה היינו עסוקות בדיאלוג בינו כמבוגרות... חבל שהקורס התקצר בגלל הקורונה... יש להמשיך אותו במתכונת המפגשים... יש עוד אימהות שרוצות להצטרף...". תגובות המורות: "לדעתי התלמידים היו במרכז השיחה... הרגשתי גאה בהם.. דיברו ברצינות ולעניין...אני לא חושבת שהם היו מדברים כך לפני שהתחלנו איתם את התכנית על הדיאלוג... פתאום הבנתי שעשינו משהו...".

ביה"ס היסודי – ביה"ח אלי"ן

זו השנה החמישית בה המדרשה מעבירה שתי השתלמויות בבית הספר אלי"ן, האחת עבור צוות המורות והאחרת עבור צוות הסייעות – צוות יהודי וערבי. זהו בית ספר רב-גילאי הנותן מענה לילדים בעלי מוגבלויות שונות יהודים וערבים. בתקופת הסגר בשל מגיפת הקורונה, נשמר הקשר עם הנהלת בית

הספר ועם שתי הקבוצות - המורות והסייעות. תוכן מפגשי הזום תואם עם הנהלת ביה"ס, ופלל סוגיות ייחודיות למשבר הקורונה, כמו מצבן של נשים בזמן המשבר בתקופה זו – במרחב הפרטי והציבורי.

השתלמות לצוות המורות, הייעוץ החינוכי והמנהלת: השנה הוחלט על שני נושאים בהם יעסקו בהשתלמויות הצוות – המשך העמקה בנושא "רב תרבותיות כמשאב וכחסם בעבודה עם הילדים המאושפזים והוריהם" ונושא חדש: "זכויות אדם ואשה בכלל וזכויות חולים ונכים באופן מיוחד".

ההשתלמות בנושא הרב תרבותיות נועדה לאפשר לצוות להבין את נקודות הראייה הרב תרבותיות המגוונות בהן מחזיקים אנשי הצוות והמאושפזים, כדי לאבחן טוב יותר את הצרכים של קהילת התלמידים ובני משפחותיהם. כמו כן אמורה ההבנה הרב תרבותית לאפשר לצוות בית הספר לקבל החלטות בנושאים חינוכיים מורכבים כמו: הדרך לחגוג את החגים השונים, הלאומיים והאחרים במרחב רב לאומי, תכניות הלימודים מותאמות תרבות ועוד. כך לדוגמה נוצרה בקרב קבוצת המורות המודעות ליחס השונה למחלות בכלל ולמחלות קשות במיוחד בקהילות הרב תרבותיות השונות. נלמדו דרכי האבלות בתרבויות השונות ונבחנה הדרך להתמודד עם מותם של מאושפזים בהתאם לתרבותם. בשונה מזה, נידונו שאלות חינוכיות כיצד יכולה קהילה רב תרבותית ורב לאומית לציין את החגים השנתיים במחלוקת כמו יום העצמאות ויום העצמאות ויום השואה בבית הספר. הצוות יצר בהקשר זה פתרון מרתק לסוגיית הניכור של התלמידים הערבים מיום השואה על ידי ציון חסידי אומות העולם המוסלמים ועוד.

הצורך בלמידה של הנושא השני: "זכויות אדם ואשה בכלל וזכויות חולים ונכים באופן מיוחד" עלה בעקבות העבודה המתמשכת בבית הספר אשר חשפה חוסר מודעות לאופני הפעולה האפשריים להגנה על זכויות התלמידים והוריהם. נמצא שהתפיסה המכוננת את היחסים בין קהילת המאושפזים לסביבתה נשענת על יסודות תרבותיים של חסד, מתן בסתר ועוד. נקודת מוצא זו מונעת, פעמים רבות, מהצוות ומהתלמידים ומשפחותיהם לקבל את הזכויות המגיעות להם בדין מהמדינה וממקורות אחרים בשל מחלתם. על בסיס ניתוח זה החלטנו להקדיש את השנה להעמקת הידע על מושג הזכויות בדמוקרטיה באופן כללי ועל זכויות נכים וחולים באופן מיוחד. למידה זו נמצאה מועילה ביותר.

כך לדוגמה, נתקלנו במצב בו תלמידי בית הספר היו אמורים לבקר בגן החיות התנכ"י, הובטחה להם האפשרות שהמבוגרים הנכים יוכלו לנסוע בקלנועיות וההבטחה הופרה. הלמידה אפשרה למשתתפים לשנות את נקודת המוצא של השיח עם גן החיות ולעבור משיח של חסד לתביעה לגיטימית לאפשר להם לממש את הזכות לתנועה חופשית ולהעמיד לרשותם קלנועית. היכולת לדרוש זכויות באופן המכבד את הצד השני ועם זאת ללא כוונה להתפשר על המימוש שלה, סייע מאוד לצוות. זוהי רק דוגמה אחת מיני רבות, המבהירה את חשיבות הלמידה על זכויות על הבעיות אתן הם נתקלות בחיי היום יום שלהן ושל התלמידים.

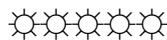
השתלמות סייעות: בהשתלמות התמקדנו השנה בנושא "הזכות לכבוד", שנבחר כמשמעותי עבור הסייעות הן במרחב הבית ספרי והן בחייהן הפרטיים; כאשר הסייעות עצמן היו חלק מתהליך בחירת הנושא, כבר בשנה שקדמה לכך (תשע"ט). התוכנית נבנתה על בסיס ההיכרות המוקדמת עם הקבוצה, והתייחסה לעבודתן המעשית בבית החולים. הלמידה נעשתה בדרך חווייתית, באמצעות פעילויות ותרגילים המתאימים ונקשרים למצבים קונקרטיים, שניתן ללמוד מהם לגבי סיטואציות ספציפיות בבית הספר. לשמחתנו, רוב ההשתלמות התקיימה לפני עידן הקורונה, מרבית המשתתפות הן ערביות, והיה לנו חשוב לסיים את ההשתלמות לפני תחילת חודש הרמדאן, בו כולן צמות, ומתקשות לשלב למידה לצד העבודה השוטפת. הכרעה זו משקפת את התפישה של מדרשת אדם, בה ניתן יחס מכבד כל הדתות והאמונות של המשתלמות. ראוי לציין כי השתלמות זו משמעותית וחשובה לצוות הסייעות, הן מבקשות להמשיך בה ובלמידה שנה אחר שנה. היא מאפשרת להן לקיים שיח משמעותי ולקבל חיזוק ותמיכה הדדית. קיום השתלמות משותפת לסייעות ולמורות מחזקת את תחושת השוויון בין חברות הצוות.

בפגישות לסיכום השנה (שהתקיימו פנים-אל-פנים) עם המנהלת וצוות הניהול הובעה הערכה ושבועות רצון הן מהתכנים והן מתהליך הלמידה הכולל וסוכם שההשתלמויות תתקיימנה גם בשנה הבאה.

יסודי ארגונית ויסודי בית חנינא – מפגשי תלמידים ללימודי קיימות ביער ירושלים

המפגש בין שני בתי הספר היסודיים הללו בירושלים התקיים במסגרת התכנית "לימוד משותף". זהו ניסיון ראשון מצד שני בתי הספר הללו לשתף פעולה ביניהם. התכנית מתקיימת בשיתוף פעולה עם צוות מרכז ציפורי המקדם פעילות בנושא קיימות ביער ירושלים.

בשני בתי הספר שמים דגש על נושא הקיימות, ולכן היה אך טבעי עבורם לפגוש האחד את השני, כשברקע עניין משותף בסביבה ובקיימות. נבחרה קבוצת ילדים רב-גילאית: מארגנטינה – תלמידים מכתות ב'–ג'–ד'; ומבית חנינא תלמידים מכתות ג'–ד'. שתי הקבוצות עברו הכנה קצרה בבית ספרם לפני המפגש – בה הם תאמו ציפיות ושוחחו על המשימות שיידרשו לבצע במהלך השעות ביער. במקביל, התקיימה הכנה למדריכי הקיימות של מרכז ציפורי לקראת מפגש התלמידים והפעילות המשותפת: פורטו מרכיבי המפגש, סוגיות מהותיות בו, ותכנית עבור המפגשים הראשונים. לפני כל מפגש התקיימה – הכנה של המדריכים, ובסוף יום המפגש – התקיים עיבוד שלו. תוכננו להתקיים חמישה מפגשים ביער, שמתוכם התקיימו בפועל רק ארבעה – עד לפריצת הקורונה; כל אחד מהמפגשים החל בתרגילי היכרות והתקרבות; נמשך בפעילות למידה חווייתית שבה נדרשו התלמידים לפעול במשותף על מנת להשלים משימות שונות הקשורות לתחומים שונים ביער; והסתיים במפגש סיכום. ולצערנו הרב, תכנון מפגש הסיכום, שהושקעה בו לא מעט מחשבה – לא יצא אל הפועל. יש לציין כי נוצרו קשרים טובים בין כל השותפים לתכנון המפגשים, צוות המורות והמורים משני בתי הספר, צוות ההדרכה של מרכז ציפורי וצוות מדרשת אדם. הבסיס המוצק הזה, יאפשר את חידוש הפרויקט בבוא העת.

פעילות בבתי ספר בדווים במחוז דרום:

התקיימו מגוון פעילויות שהחלו כבר בספטמבר 2019 ועם פרוץ הקורונה הן הותאמו למציאות החדשה.

השתלמות והכשרת מורים אזורית ויישומה בבתי הספר בנושא חופש הביטוי ופתרון סכסוכים: ההשתלמות החלה בנובמבר 2019 והסתיימה בפברואר 2020, בה השתתפו מורים מ-8 בתי ספר בדואים. נושאי ההשתלמות היו: חופש ביטוי, אלימות בבית הספר ופתרון סכסוכים לא אלימים, התייחסות לגזענות בחברה בכלל ובחברה הבדואית בפרט. התכנית התמקדה בהרחבת מעגל הדיאלוג בכיתה, בבית הספר, בין מורים, וביישום עקרונות דיאלוג לעבודה משותפת. החל מחודש ינואר התקיימו פגישות הכשרה וייעוץ פרטניות למורים להכנת מערכי שיעור ויישומם בכיתה. כל מורה הספיק להעביר חלק ממערכי השיעור ב-2 בשתי כיתות לפחות, סה"כ כ-1600 תלמידים. בשל משבר הקורונה יישום התכנית בבתי הספר הופסק בסוף מרץ 2020.

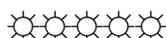
מפגשי תלמידים ומורים: שני בתי הספר שהשתתפו בהשתלמות האזורית, הרחיבו את הפעילות וקיימו גם מפגשי תלמידים ומורים עם עמיתים יהודים. מפגשים אלו התקיימו במסגרת המיזם המשותף של משרד החינוך המטה לחינוך אזרחי. פעילויות אלו תוארו בהרחבה קודם לכן.

קורס פיילוט להכשרת מד"צים ביישוב דריג'את:

במהלך יולי ואוגוסט התקיים קורס פיילוט בן 10 מפגשים לקבוצת מד"ציות (כיתות י'–יא') ביישוב הבדואי דריג'את. חלקן מתנדבות לסייע לזקנים, משתתפות בתוך הכפר בפרויקטים קטנים של איכות סביבה, חגים ועוד. הקורס שילב למידה תיאורטית עם למידה מעשית. נושאי הלמידה וההתנסות היו: מהם עקרונות היסוד הדמוקרטיים ומהם תהליכי קבלת החלטות דמוקרטיים? (שוויון, הכרעת רוב, זכויות אדם ואזרח ועוד); מהי מנהיגות דמוקרטית ובמה היא נבדלת ממנהיגות שאיננה כזו; כיצד מקדמים שיח דמוקרטי מושכל בקהילה וכיצד מקבלים החלטות במערכות דמוקרטיות; שלבים בתכנון וביצוע פרויקט קהילתי/ אזרחי. המשוב של המשתתפות בתום הקורס: "פעם ראשונה שאנחנו מקיימות שיחה שבה כל אחד משמיע את דבריו והחברים מקשיבים ומגיבים. זו גם הפעם הראשונה שעוררו אצלנו את החשיבה על פרויקטים שאנחנו רוצים לעשות כדי לעזור לאוכלוסייה שלנו וקיבלנו כלים מעשיים ליישום". "אנחנו התחלנו לראות דברים שלא חשבנו עליהם קודם ותכנון פרויקטים זה הכלי הטוב ביותר שניתן לנו שאנחנו יכולות לבצע".

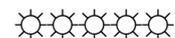
הרחבת הפעילויות בבתי הספר הבדואים בדרום: בתחילת מארס 2020 התקיימה פגישה עם מנהל החינוך של המועצה האזורית במטרה לקדם תכנית חינוכית מערכתית במסגרת החינוך החברתי הערכי ביישובים של המועצה. הוגשה הצעה לחמש תכניות להכשרת צוותי ההוראה ולפעילות עם תלמידים. בפגישה שהתקיימה דובר על פרויקט פיילוט שיתחיל ביישוב אום אלבטין שיכלול השתלמויות הכשרה

למספר קבוצות מורים וגננות במימון של המועצה. לצערנו, בשל משבר הקורונה המתמשך לא ידוע מתי נוכל להתחיל בפעילויות.

פעילות חינוכית במחוז מרכז:

תיכון עירוני ד', תל אביב: הכשרת תלמידים להנחיית תלמידים בבית הספר ביום הזכרון ליצחק רבין ז"ל
שנה שלישית לקיום התכנית בשיתוף עם צוות תיכון עירוני ד'. הנושא שנבחר השנה לאירוע הבית ספרי ביום הזיכרון ליצחק רבין היה "מעורבות חברתית". תכנית ההכשרה התקיימה בשלושה שלבים. בשלב הראשון השתתפו 45 תלמידים ותלמידות נציגי כיתות ט'-יב' בסמינר אינטנסיבי בן יומיים שהתקיים בספטמבר 2019 במרכז ציפורי יער ירושלים. בסמינר הם למדו להכיר חלק מדפוסי המעורבות החברתית המאפיינים חברות דמוקרטיות. כמו כן הם למדו להבחין בין מאבק דמוקרטי על זכויות לבין פעילות אזרחית של חסד. בנוסף לתכנים הנ"ל, למדו המשתתפים מיומנויות הנחייה. בשלב השני – תלמידים אלו קיבלו הכשרה נוספת על ידי מנחי התכנית בבית הספר במסגרת פרטנית וקבוצתית להכנת מערכי שיעור אותם יעבירו בכיתות. בשלב השלישי – התקיים יום עיון בית ספרי בהנחיית התלמידים שהוכשרו והם העבירו בזוגות את המערכים שהכינו בכל הכיתות בבית הספר (כ-650 תלמידים) בליווי המורים. תוכנה פעילות דומה גם השנה שאמורה היתה להתקיים במהלך ספטמבר-נובמבר 2020, אך היא נדחתה בשל מגבלות הסגר השני של מגיפת הקורונה.

פרויקטים, קורסים ואירועים בארץ

תקשורת ערוץ לישוב הסכסוך – עיתונות שלום

זו השנה שלישית והאחרונה בה מתקיימת התכנית "תקשורת - ערוץ ליישוב הסכסוך" שמטרתה קידום עיתונות שלום "Peace journalism", בשת"פ עם **הטלוויזיה החברתית**. התכנית כוללת למידה עיונית ומעשית במימון האיחוד האירופי (EU). במסגרתה משתתפים 180 איש/ה במהלך שלוש השנים, בממוצע 60 אנשי ונשות תקשורת, סטודנטים ופעילים חברתיים – יהודים וערבים. משתתפי המחזוריים שהתקיימו ב-2018 וב-2019 היו בשלושה סמינרים הכוללים: הרצאות מומחים, סדנאות בקבוצות קטנות, רכישת כלים וקבלת אמצעים לצלם, להקליט, לתעד ולהביא כתבות של המשתתפים למרחב הציבורי. בין הסמינרים ולאחריהם המשתתפים מכינים כתבות על בסיס העקרונות של עיתונות שלום שלמדו, בסיוע מקצועי של צוות הטלוויזיה החברתית. להלן נתאר את סיום הפעילות של המחזור שני 2019 ותיאור התכנית של מחזור 2020, שהיתה שונה במתכונתה בשל מגיפת הקורונה.

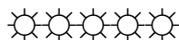
מחזור שני 2019: השתתפו 58 אנשי ונשות תקשורת, סטודנטים ופעילים חברתיים – יהודים וערבים. שני הסמינרים הראשונים תוארו בהרחבה בדוח הפעילות הקודם והם עסקו בנושאים הבאים: היכרות עם מאפייני "עיתונות שלום", כפי שהם מופיעים בספרות המקצועית ובמרחב האקדמי בתחום; סדנאות לביזור מרכיבי עיתונות שלום והמחלוקות אודותיהם (עיתונות מאוזנת או עיתונות אידאולוגית); הנגשת מידע היסטורי, פוליטי ומגדרי על הסכסוך, הנרטיבים השונים והדרת קבוצות מהשיח התקשורתי – נשים (בהקשר להחלטה 1315), ערבים ועוד; כלים והדרכה בתהליך הפקת כתבות אישיות ליישום הידע התיאורטי שנלמד; הסמינר השלישי והאחרון התקיים במרכז ציפורי בספטמבר 2019 - היום הראשון הוקדש בעיקר לכתבות של המשתתפים – הצגתם ובחינה משותפת שלהן על-פי העקרונות של עיתונות שלום. הוצגו כתבות וידאו קצרות של הטלוויזיה החברתית על קבוצות מודרות (נשים, בדואים ועוד), בעקבותיהן התקיימו דיונים על הדרה והשתקה. התקיימה הרצאה על חופש הביטוי בהיבט החוקי והקשר לתקשורת שלום על ידי עו"ד אלעד מן (יו"ר העין השביעית, יועץ משפטי של עמותת הצלחה ומרצה לדיני תקשורת). בדיונים לאחר מכן עסקו בעיקר בבחינת החסמים השונים – אישיים, פסיכולוגיים, סוציולוגיים וחוקיים וכיצד ניתן להתגבר עליהם לקידום עיתונות שלום. הסמינר הסתיים בטקס חגיגי של הענקת תעודות למשתתפים.

אירוע ציבורי לסיכום שנת הפעילות 2019 התקיים בדצמבר במשכנות שאננים בירושלים. האירוע הוקדש לנושא "תקשורת שלום במציאות של סכסוך", אליו הוזמן הציבור הרחב ובוגרי שני המחוזים. האירוע כלל פנל בו השתתפו העיתונאי **ניר חסון** – כתב הארץ לענייני ירושלים והעיתונאית **ז'נאן בסול** – עיתונאית עצמאית לשעבר כתבת דה מרקר והארץ; בהנחיית: **אינגה גל-מדורסקי**, מזרחנית ופעילה חברתית ירושלמית ובוגרת התכנית. הרצאתו של ניר חסון עסקה בעיקר בדיווח העיתונאי שלו על הנעשה בירושלים בכלל ובמזרחה באופן מיוחד. בעקבות ההרצאות התקיים דיון עם הקהל בשאלות: האם עיתונות שלום חשובה במציאות הפוליטית-חברתית בישראל והאם התקשורת הישראלית בשלה לאמץ אותה בהקשר של סיקור הסכסוך? בחלקו השני של הערב, הוצגו כתבות שהכינו משתתפי התכנית של מחזור 2019 בהן הביאו לידי ביטוי את עקרונות תקשורת שלום שלמדו בתכנית.

מחזור 2020: התכנון של מחזור זה שונה שלוש פעמים בגלל הקורונה ובכל פעם צריך היה לקבוע מחדש את התכנית, את התאריכים, את התיקצוב מול האיחוד האירופי ועוד. שינויים אלו דרשו עבודה קשה ולעיתים מתסכלת של הצוות. למרות כל הקשיים והאילוצים, התחלנו את מחזור 2020 בהשתתפות 72 נשים וגברים, יהודים וערבים, במתכונת מקוונת.

השלב הראשון של התכנית התחיל ב-1 ביולי 2020 והסתיים בסוף אוקטובר 2020. שלב זה כלל 16 מפגשים מקוונים שהתקיימו פעם בשבוע. המפגשים שילבו הרצאות במליאה ובעקבותיהן התקיימו דיונים וסדנאות תכניות ומעשיות. ההרצאות היו בנושאים: מהי עיתונות שלום? הרצתה העיתונאית איטה פרינץ-גיבסון; שתי הרצאות בנושא הנרטיב הצינוני והנרטיב הפלסטיני של הסכסוך – הוצגו על ידי **ישראלה אורון**, פעילה ביוזמת ז'נבה ובמועצה לשלום ולביטחון **וד"ר יוסף עספור**, היסטוריון וחוקר בתחום הזיכרון הפלסטיני הקולקטיבי וזכויות אדם. הדרת נשים משיח השלום הציגו **נבילה איספניולי**, פסיכולוגית, מומחית בחינוך לגיל הרך ומגדר, פוליטיקאית ואקטיביסטית, **וד"ר שרי אהרוני**, מרצה בתכנית ללימודי מגדר, אוניברסיטת בן גוריון; על מזרחיות ומזרחים בתנועת שלום **הרצתה נורית חג'אג'**, פעילת שלום, מזרחית, פמיניסטית, מפתחת ומנחה תוכניות רגישות מגוון. בנושא הדרת ערביי הנגב הבדואים משיח השלום הרצתה עו"ד **סנאא אבן ברי**, אחראית על תחום זכויות הקהילה הערבית הבדואית בנגב, באגודה לזכויות האזרח. ועל הנרטיב של החרדים כקבוצה המודרת משיח השלום הרצה **הרב ד"ר בני פרל**, ראש הישיבה לאמנויות ולמדעים בר-אילן, תל אביב. ההרצאות והסדנאות המעשיות הציגו תחילה את הפרספקטיבה של הטלוויזיה החברתית לעיתונות שלום בליווי קטעי כתבות תוך התכתבות עם התאוריה של פרופ' גלטונג ועיתונות מבוססת פתרונות. לאחר מכן הוצגו האפשרויות השונות להכנת הפרויקט האישי בתכנית – כתבת וידאו / טקסט / רדיו) ואת מטלת הביניים – ריאיון. ניתנו כלים לכתבת כתבה ובניית סיפור עיתונאי וביסוס מסרים (כולל הדגמה); הועברה סדנה להיכרות טכנית עם צילום בסיסי במצלמה ביתית, בטלפון סלולארי ודרך האינטרנט, שימוש במיקרופון והיכרות בסיסית עם תוכנת עריכה. הרצאה על ראיונות בכלל וראיונות מצולמים בפרט וניתנה משימת ביניים של תרגול הלמידה.

שלב שני של התכנית מתחיל בנובמבר, גם הוא נתון לשינויים בהתאם למציאות המשתנה.

קורס שנתי להכשרת מנחי קבוצות לדיאלוג רב-תרבותי בירושלים – בשיתוף ובתמיכת הקרן לירושלים

מדרשת אדם בשיתוף הקרן לירושלים פתחה בנובמבר 2019 קורס שנתי להכשרת מנחי קבוצות לדיאלוג רב תרבותי בירושלים – יהודים וערבים, בשיטת מדרשת אדם "בצוותא – שיטת מדרשת אדם להנחיית קבוצות" המשלבת לימוד עיוני בתהליך קבוצתי-התנסותי. הקורס התקיים במרכז ציפורי ביער ירושלים בהנחייתם של אוקי מרושק וסאבר ראבי. השתתפו בקורס 22 נשים וגברים – יהודים וערבים המגיעים מתחומי עיסוק שונים ומגוונים: מנהלים ופעילים בעמותות המקדמות חיים משותפים, אנשי חינוך בבתי ספר ובמוסדות, עובדי המינהל הציבורי – במשרד החינוך, במרכז התעסוקה במזרח ירושלים, במשרד המשפטים ובנציבות שירות המדינה.

הקורס נפתח ב-5 לנובמבר 2019 והיה אמור להסתיים ביוני 20 במתכונת של מפגשים פנים אל פנים אחת לשבועיים במרכז ציפורי. מגיפת הקורונה אילצה אותנו לשנות את פורמט המפגשים פנים אל פנים לפורמט של סדנאות מקוונות והם התקיימו עד סוף אוגוסט 2020. למשתתפים היה קשה תחילה המעבר ללמידה מקוונת במקום המפגש הבינאישי האינטימי, אולם הצלחנו להתגבר על המחסום ולייצר המשך

פעילות רציפה, אליה המשיכו להגיע כל חברי הקבוצה. הקורס כלל שלב למידה עיוני והתנסותי, תרגול כלי ההנחייה שניתנו ובשלב השני יישום והלמידה בעבודתם.

עולמות התוכן השונים, מהם מגיעים המשתלמים, העשירו מאוד את הדיאלוג. מגוון הזהויות והתפקידים של המשתתפים אפשר לנו במהלך הקורס ללמוד על פעולת הנשים האתיופיות להגנה על ילדיהן בפני אלימות משטרית; למדנו על חווית המפגש בין תרבות מזרח ומערב בעיר ועל קשיי התקשורת בין הקבוצות; למדנו על החוויה של אזרחי ירושלים המזרחית בעבודתם במוסדות היהודים וכן על הקשיים שחווים הפלסטינים בעיר בחיי היום יום שלהם. כמו כן למדנו על האפשרות לעשות שימוש ברב תרבותיות העירונית להעשרת חברי הקבוצה. כך לדוגמה למדנו על מנגנונים שונים של צדק בתרבויות השונות מהן באים המשתתפים ובדקנו כיצד אנחנו יכולים להשתמש בידע של תרבויות אחרות לאיתור פתרונות לבעיות בקהילות "שלנו". הנושאים הועלו על ידי המשתתפים וההנחייה סייעה לפצח את החסמים הקיימים בקבוצה, לחלוק מחשבות ורעיונות, טובים וקשים. בה בעת העמדנו לרשותם תוך כדי הדיון את הכלים להנחיית הקבוצות איתם ייפגשו בעתיד. המשתתפים למדו להשתמש בשיטות שונות לפתרון סכסוכים שנלמדו, ניתחו קונפליקטים איתם נתקלו במהלך עבודתם ותרגלו יישום של השיטות. כך לדוגמה נידון מצב שהובא על ידי אחת הפעילות בהשתלמות בו ניסתה לקיים אירוע משותף לדתיים ולחילוניים בעיר אשר הוביל לסכסוך על מקום הנשים באירוע ועל זכותן לשיר בו. הצעות שונות שהובאו על ידי הקבוצה בעקבות הלמידה והן אפשרו לה להרחיב את מנעד הפתרונות האפשריים. אנו מקווים שנוכל לקיים עוד שתי פגישות פנים אל פנים במרכז ציפורי לסיום תהליך הלמידה והיישום ולקיים טקס חגיגי של קבלת תעודות.

יש ביקוש לקיום קורס מנחים מתקדם וכן פניות לקורסים להכשרת מנחי קבוצות חדשים.

סמינר סטודנטים בתכנית לקידום חיים משותפים - מכללת בית ברל

התכנית נבנתה במשותף עם צוות בית ברל שפנה למדרשת אדם לקיים סמינר במתכונת מפגש. הסמינר התקיים בתחילת דצמבר במשך יומיים מלאים במרכז ציפורי בעיר ירושלים בהנחיית צוות מדרשת אדם יהודי וערבי. השתתפו בו 36 סטודנטים וסטודנטיות וצוות התכנית בבית ברל. מטרת הקורס היו: היכרות אישית, תרבותית ולאומית בין סטודנטים יהודים וערבים הלומדים יחדיו במכללת בית ברל; המשמעות של מפגש יהודי ערבי לאנשי חינוך; כלים לקידום החיים המשותפים בפעילות החינוכית. ציר הדיון הקבוצתי היה שוויון בין יחידים ושוויון בין קבוצות, שוויון אזרחי ושוויון במערכת החינוך.

אירוע ציבורי מקוון - הקרנת הסרט "הבטחות" ושיחה עם הקהל, במסגרת "יום ירושלים האחר"

האירוע הציבורי שהתקיים במאי 2020 היה בין הראשונים שעשינו במתכונת מקוונת בזום בשיתוף קהל. האירוע היה בן שלוש שעות והוא התקיים במסגרת "יום ירושלים האחר" של קואליציית ארגוני הסובלנות של הקרן לירושלים. לאירוע זה בחרנו בסרט של הבמאי ביזי גולדברג "הבטחות" Promises שהיה מועמד לפרס אוסקר בשנת 2002 בקטגוריית הסרט התיעודי וזכה בפרסים רבים בפסטיבלים ברחבי העולם ובארץ. הסרט עוקב במשך כמה שנים אחר חמישה ילדים ישראלים ופלסטינים החיים באזור ירושלים, ומציג את הסכסוך הישראלי-פלסטיני מנקודת ראותם. תחילה הוקרן הסרט "הבטחות" – המתאר מפגש מתמשך בין במאי הסרט לבין ילדים ממקומות שונים בארץ, אותם הוא פגש במקום מגוריהם הטבעי (התנחלות, שכונה מערב ירושלמית, יהודי וערבי הגרים בעיר העתיקה וילדים ממחנה פליטים דהיישה). המפגשים התקיימו לאורך מספר שנים – לאחר חתימת הסכמי אוסלו ובראשית האינתיפאדה השנייה, במהלכה משתפים הילדים את הבמאי ברגשותיהם ומחשבותיהם לגבי העתיד המשותף או הנפרד עבור שתי החברות - הישראלית והפלשתינית; בחלק השני, התקיימו שיחה ודיון עם במאי הסרט – ביזי גולדברג, שחלק עם 60 המשתתפים שהצטרפו לזום את מחשבותיו ולבטיו במהלך העבודה על הסרט; בהמשך התקיים שיח עם הבמאי בו התייחס לשאלות המשתתפים על תהליך העבודה, על הילדים שהשתתפו בו ומה השתנה מאז עד היום. המפגש בין הבמאי לקהל, היה משמעותי ומרגש. רבים מהם הודו למדרשת אדם ולבמאי הסרט על האירוע וביקשו הרשאה להשתמש בסרט זה כדי להקרין לתלמידיהם (בתיכונים ובאוניברסיטה) ולקיים עימם דיון בסוגיות שעלו. בשל ההיענות הרבה לאירוע זה, אנו שוקלים לפתוח אותו לקהלים נוספים. מתגובות המשתתפים למדנו שזו היתה חוויה לימודית ורגשית טובה ומשמעותית.

חינוך לדמוקרטיה עכשיו – סדרת שיחות מקוונות לציבור הרחב:

באוגוסט 2020 קיימנו סדרה שיחות מקוונות שנועדה לציבור הרחב שמטרתה היתה ולדון בהרחבה במעמד החינוך לדמוקרטיה בישראל, בפעילות המעטה המתקיימת בתחום ובאפשרויות לשינוי. הסדרה התקיימה בשיתוף עם ד"ר מיכאל מירו, העורך הראשי של [PeopleBroadcasting](#) שהיא פלטפורמת עיתונות אינטרנטית עצמאית. הסוגיה הוצגה מנקודות הראות של אנשי ונשות חינוך מקבוצות שונות בחברה הישראלית. יהודים וערבים, דתיים וחילונים, צעירים ומבוגרים ועוד. חמשת האירועים התקיימו במהלך של שבוע מה- 17 ועד 23 באוגוסט, בהשתתפות צוות המדרשה וידידיה:

ד"ר אוקי מרושק-קלארמן, מנהלת מדרשת אדם – הציגה את החינוך לדמוקרטיה כמרכיב מרכזי וחיוני בהוויה הדמוקרטית, ואת העובדה שהמיומנויות הדמוקרטיות נרכשות ואינן "טבעיות" לבני האדם. הנחת יסוד זו מצביעה על האחריות הרבה של המדינה לאפשר תהליך חינוכי מעמיק החל מהגיל הרך ועד למוסדות האקדמיים ובחברה האזרחית.

ד"ר ריקי טסלר, מרצה באוניברסיטה העברית ובמכללת ספיר ורכזת הקואליציה לדמוקרטיה בחינוך – שוחחה על הצורך לחנך לדמוקרטיה ולהבהיר מהם תנאי הסף לקיומה. הדוברת הצביעה על הסכנות הקיימות לדמוקרטיה בהעדר הבנה וידע על גבולות הדמוקרטיה.

סאבר ראבי, מנהל הדרכה ופרויקטים של מדרשת אדם שוחח על הצורך בהקניית חינוך לדמוקרטיה גם במגזרים הלא יהודיים בישראל. הוא הצביע על הקשיים התיאורטיים והמעשיים בחינוך לדמוקרטיה של מיעוט שאינו שווה זכויות.

ד"ר ישעיהו רוטברג, מורה ופעיל זכויות אדם בירושלים, היה מנחה ורכז במדרשת אדם בעברו, פיתח במסגרת עבודתו תכנית בשם "יהדות ודמוקרטיה". הוא הציג את הדילמות של הציבור האורתודוקסי הקשורות במפגש בין המרכיב הדתי לבין המרכיב הדמוקרטי. שעה הרחיב בתיאור הגישות השונות ביחס למתח זה בקרב ההוגים הדתיים וכן, הצביע על כיוונים אפשריים לחינוך לדמוקרטיה בבתי הספר הדתיים.

ניבי שנער-זמיר, דיקנית סטודנטים, מכללת סמינר הקיבוצים, עבדה בעבר במדרשת כרכזת תכנית הגיל הצעיר ובמסגרת עבודתה כתבה את התכנית "אלף בית בדמוקרטיה – חינוך לדמוקרטיה בגיל הצעיר". היא הדגישה את הצורך בחינוך לדמוקרטיה כבר מגן הילדים ותארה את הדרכים לעשות זאת.

שתי סדרות נוספות תתקיימנה במהלך חודש נובמבר השנה והן תעסוקנה בנושא הזכות למחאה ובשיתוף ילדים במחאה.

פעילות בינלאומית

משבר הקורונה והמעבר של רבים ברחבי העולם לתקשורת בזום, פתחו בפנינו אפשרות חדשה לקיום השתלמויות של המדרשה ברחבי העולם כולו. מדרשת אדם מקיימת השתלמויות בחו"ל כבר עשרות שנים במהלכן נוצרה קהילת מנחים רבת משתתפים הנקראת הידועה בחו"ל כשיטת בצוואת [The Betzavta Method](#). על שם אחד מספריה של המדרשה. קהילה זו מרוכזת ברובה בשלושה מרכזי חינוך בגרמניה והיא מונה כ-800 מנחים. מנחים אלו מפיצים את שיטת העבודה שלנו במקומות שונים ברחבי אירופה. מספר הסדנאות שלנו בחו"ל היה עד כה מצומצם בשל יוקר השהות והטיסות, אולם עכשיו ניתן לקיים אותן ללא קושי במועדים תכופים יותר. פנינו לפיכך לקהילת המנחים הקבועה הנמצאת אתנו בקשר והזמנו אותם להשתתף בהשתלמויות שונות העוסקות בנושאים שונים. הוצעו השתלמויות על "קורונה ודמוקרטיה", על פמיניזם ודמוקרטיה, על תקרת הזכוכית ועוד. על השתלמויות אלו ועל היבטים נוספים של הפעילות הבינלאומית נספר כאן:

מכון C.A.P – מרכז מחקר למדיניות יישומית, אוניברסיטת מינכן, גרמניה: מדרשת אדם ומכון C.A.P, מקיימים שיתופי פעולה מזה שנים רבות. המכון אימץ את השיטה החינוכית של מדרשת אדם "בצוואת – השיטה של מדרשת אדם להנחיית קבוצות". הספר "אין דמוקרטיה אחת" של מדרשת אדם תורגם ועובד לגרמנית ויושם בשנים האחרונות בקרב קבוצות שונות של המכון. נציגי המדרשה הוזמנו להעביר קורסי הכשרה שונים למשתלמי

המכון על בסיס הספר. בספטמבר 2019, כפי שסיפרנו בדוח של השנה הקודמת קיבלנו איתם את פרס "שמעון פרס" אשר הוענק על ידי משרד החוץ הגרמני בשיתוף עם [פורום העתיד גרמניה-ישראל \(DIZF\)](#) למדרשת אדם ולמרכז לחקר מדיניות יישומית C.A.P. הפרס הוענק על ידי שר החוץ הגרמני בטקס מרשים ורב-משתתפים בברלין ב-15.9.2019 עבור יישום התכנית "אין דמוקרטיה אחת", בגרמניה, תכנית שנכתבה על ידי ד"ר אוקי מרושק וסאבר ראבי, שהיו בטקס.

קורס במכון גוסטב שטריסמן Gustav Stresemann Institut, באד בונסן, גרמניה: זו שנה חמישית שהמנהלת האקדמית של המדרשה מעבירה קורסים וסדנאות במכון גוסטב שטריסמן. בספטמבר 2019 התקיים קורס ל 20 משתתפים מארגוני חינוך וחברה אזרחית שונים בגרמניה, בו העמיקו ולמדו את שיטת ההנחייה של מדרשת אדם.

קורס מנחים מתקדם בצוואת + למכון DGB Bildungswerk, Hattingen, גרמניה: ראש הפרוורם לחינוך פוליטי René Koroliuk של המכון DGB Bildungswerk BUND הזמינה את ד"ר אוקי מרושק להעביר קורס להכשרת עובדים של המכון בנושא זכויות חברתיות והזכות לעבודה במיוחד. המרכז המארח הוא מקום למידה של האיגודים המקצועיים בגרמניה. הקורס עסק בזכות לעבודה ובזכויות עובדים ספציפיות. המשתתפים למדו על הזכויות הקשורות בתחום העבודה וכן דנו בשינויים הטכנולוגיים, המגדריים והאחרים על עולם העבודה והזכויות הנלוות לו. המשתתפים בתכנית מנחים קבוצות עובדים ואחרות והם קיבלו גם ידע בהנחיית קבוצות אלו ללמידת הנושאים שצוינו.

Bezirksjugendring Oberbayern - איגוד הנוער המחוזי בוואריה עילית: נוצר קשר עם מנהל התכנית, שהוא מנחה ותיק שהשתתף במספר קורסים בגרמניה להכשרת מנחים בשיטת העבודה של מדרשת אדם. לבקשתו נכתב מאמר בנושא "השלכות והשפעת הקורונה על הדמוקרטיה" על ידי ד"ר אוקי מרושק. המאמר פורסם בעיתון של התנועה.

"דמוקרטיה בימי קורונה" – קורסים מקוונים לקבוצות בגרמניה ובארצות אחרות באירופה: החל מחודש מאי 2020 התחלנו בסדרת קורסים מקוונים שהועברו על ידי ד"ר אוקי מרושק שכללו שישה מפגשי זום, כל אחד בן שתי שעות לימוד. הקורסים לוו על ידי מומחית דיגיטאל שסייעה בצד הטכני של הקורס ובהעברת פעילויות אינטראקטיביות. הפניה היתה למשתתפים שעברו בעבר קורסים של מדרשת אדם בגרמניה ולאחרים והייתה היענות גדולה. עד כה התקיימו ארבעה קורסים, בכל אחד השתתפו 20 משתתפים ומשתתפות. נושאי ההשתלמות: חוקי חירום והסכנה בהם, הזכות לחיים בדמוקרטיה בכלל ובזמן משבר הקורונה, התנגשות בין זכויות במצב הקיים (הזכות לפרטיות והזכות לביטחון, הזכות לבריאות וחופש התנועה ועוד), קבלת החלטות בתנאים של לחץ זמן, שיתוף אזרחים בקבלת החלטות במצבי משבר ועוד. המשתתפים הוזמנו לבחון האם המצב המשברי מחייב הרחבה של הזכויות או שמא צמצום שלהן?

קורס לקבוצת מתנדבים של ארגון eos erlebnispädagogik e.v., פיירבורג גרמניה:

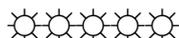
בחודש אוגוסט 2020 התקיים קורס מקוון ייחודי לקבוצת IJFD של כ-20 מתנדבים גרמנים צעירים שהולכים להתחיל שירות התנדבות עם נכים בבריטניה לאחר התוכנית. הפניה היתה של מנהלת התכנית Stef Kugele, שהשתתפה במגוון השתלמויות הכשרה של מדרשת אדם בגרמניה. הקורס כלל שלושה מפגשים, 8 שעות לימוד וכלל את הנושאים הבאים: המגוון התרבותי ואופן ההתייחסות לאנשים עם מוגבלות בחברות שונות היכרות עם הגישות הדמוקרטיות השונות לגבי זכויות נכים ומוגבלים.

תכנית משותפת עם Technische Universität Berlin האוניברסיטה בברלין – איכות סביבה

ודמוקרטיה: בעקבות פנייה של Baier André מרצה בטכניון, המשתתף בקורסים והכשרות של מדרשת אדם מזה שנים, הוסכם על הכנת תכנית בנושא "איכות סביבה ודמוקרטיה" שתואם לקהל הגרמני. העבודה על הכנת התכנית החלה באוגוסט 2020 ואמורה להסתיים עד סוף 2020. עד כה תוכננו שישה מפגשים מתוך שלושים מפגשים צפויים. התכנית תעסוק בקשר בין הזכויות הסביבתיות לזכויות

דמוקרטיה אחרת (הזכות לתרבות וזכויות סביבתיות, זכויות הדורות הבאים והדורות החיים עכשיו, מגדר וסביבה ועוד).

"פמיניזם ודמוקרטיה" – קורסים מקוונים בינלאומיים: קורס מקוון בנושא פמיניזם ודמוקרטיה פותח במיוחד על בסיס ההבנה כי מגיפת הקורונה מדגישה שוב את מעמדן של נשים ברחבי העולם כפגיעות, הן כאשר החיים מתנהלים כרגיל והן במצבי חירום. ימי המשבר הללו מזכירים לנו מחדש כי הדרך לשוויון מגדרי עוד ארוכה. קורס ראשון הסתיים באוקטובר 2020 והוא כלל שישה מפגשים מקוונים, כל מפגש בן שתי שעות לימוד. הנושאים המרכזיים היו: היכרות עם מודלים שונים של פמיניזם, מה בין פמיניזם ודמוקרטיה; מהו שוויון הזדמנויות בין נשים לגברים. קורסים דומים יתקיימו החל מנובמבר 2020.

הנהלה הציבורית של העמותה

בשנה האחרונה, מאז האסיפה הכללית שהתכנסה ב-15 בדצמבר 2019, הועד המנהל עסק בשלוש ישיבות בעיקר בתקציב המדרשה שהצטמצם עקב ירידה בהכנסות. כמו כן עם פרישתה של לאה טוביאס, מנהלת שותפה של העמותה בסוף ינואר 2020 נדרשה היערכות חדשה. היא היתה אחראית בין היתר על תקציב המדרשה שכלל גיוס משאבים, התקשרויות חדשות עם ארגונים ותורמים שונים. חברי וועדת הביקורת הגיעו לישיבות וקיבלו עידכונים וחלקם השתתפו באירועים שונים.

המדרשה מבקשת להודות מקרב לב לכל הקרנות, הארגונים, הרשויות והתורמים הפרטיים, אשר תמכו ומימנו את מדרשה בשנים 2018-2020:

ישראל: הקרן לירושלים; משרד החינוך;

אירופה: באמצעות הקרן לירושלים - חברת BMW; קרן המבורג מייסודו של פרופ' רימסטמה, (גרמניה); נציבות האיחוד האירופי EU בישראל. קרן לוי לאסן (הולנד), קרן מקס ריין (אנגליה).

ארה"ב: MEPI - משרד החוץ האמריקאי.

הוועד המנהל מודה לכל חברי וחברות הצוות על התגייסותם ומאמציהם להצלחת עבודת המדרשה.

בברכה,
נאוה איזין, יו"ר ועד מנהל

3 בנובמבר 2020